

การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์กับปัญหาความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

The Role Enhancement of Monk and the Conflict Problem in the Three Southern Border Provinces

ประสงค์ โตนด¹

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ²

พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์³

ศรีสมภพ จิตรกริรมย์ศรี⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ 2) เพื่อศึกษาศาสนกิจทางพุทธศาสนาที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง 3) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร ซึ่งเป็นการศึกษาจากงานวิจัยของนักวิชาการ เอกสารทางราชการ ข้อมูลบันทึกของหน่วยงาน และจารึกทางประวัติศาสตร์ การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการสัมภาษณ์พระสงฆ์ คนไทยพุทธ และผู้นำศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง เป็นคำถามปลายเปิดมีการจัดเตรียมชุดคำถาม และวิธีการสัมภาษณ์แบบยืดหยุ่นบรรยากาศเป็นกันเองเหมือนการใช้ชีวิตประจำวัน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 63 คน และการสำรวจทัศนคติของประชาชนโดยกระจายไปตามระดับพื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากประชาชนในพื้นที่ ข้าราชการ พ่อค้า แม่ค้า และเจ้าของธุรกิจภาคเอกชนที่เป็นคนไทยพุทธ โดยการออกแบบสอบถามปลายเปิดแบบมาตรวัด 5 ระดับ และวิเคราะห์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 90 คน

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) สาเหตุความขัดแย้งที่กระทบกับพระสงฆ์ ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เกิดจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน ต้องการทำร้าย และฆ่าพระสงฆ์เมื่อพระสงฆ์ออกไปบิณฑบาต และเดินทางไปทำศาสนกิจทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ศาสนาพุทธหมดไปจากพื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และหลังจากนั้นจะสถาปนาเป็นรัฐอิสลามขึ้นมาในพื้นที่แห่งนี้ 2) ศาสนกิจทางพุทธศาสนาที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เกิดผลกระทบทางศาสนพิธีมากที่สุด เพราะการประกอบศาสนพิธีทางศาสนาพุทธต้องเปลี่ยนเวลาไปหมดทุกด้าน อาทิ การเวียนเทียนต้องเปลี่ยนเวลากลางคืนเป็นเวลากลางวัน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของพุทธศาสนิกชนที่มาร่วมงาน 3) แนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรส่งเสริมพระสงฆ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยให้พระสงฆ์ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามโรงเรียน และแหล่งชุมชนชาวพุทธ ทั้งนี้เพื่อสร้างความศรัทธาให้กับประชาชน และให้พระสงฆ์เชิญชวนครู นักเรียน นักศึกษา และคนไทยชาวพุทธ

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต email: prasong.tanod@yahoo.com

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

⁴ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

เข้ามารับฟังธรรมในวัดทุกวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบ กลุ่มผู้นำศาสนาอิสลามมีความคิดเห็นว่า สาเหตุที่พระสงฆ์ถูกฆ่าตายมาจากคนมุสลิมบางคนที่ยึดถือความผิดที่เนื่องจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยพวกเขาไม่ได้รับความเป็นธรรมในทางคดีความ จึงหาโอกาสทำร้าย และฆ่าพระสงฆ์ที่เป็นรูปอ่อนแอกว่า และไม่มีอาวุธ เพื่อสร้างสถานการณ์ให้ภาครัฐมีความสนใจในเรื่องความยุติธรรม สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธนั้นยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และแนวทางส่งเสริมพระพุทธศาสนานั้นควรให้พระสงฆ์ร่วมมือกับภาครัฐเปิดหลักสูตรอบรมการศึกษาทางพระพุทธศาสนาให้กับเด็กและเยาวชนตามโรงเรียนต่างๆ และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมาเข้าค่ายอาสาพระพุทธศาสนาในวัดของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง พระสงฆ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the causes of the conflicts effected difference in many aspects of identity of the monks 2) to study the conflicts effected Buddhist religious performances together with religious 3) to study the trend of enhancing monk roles in 3 southern border provinces. The research methodology of this study consisted of documentation researches concerning academic researches, formal documents, official data records and historic inscriptions, the intensive interview relating monks, Thai Buddhists and Islamic leaders. It was not a kind of structured interview. The open end questionnaire formats and flexible interviews were set to use in friendly atmosphere of daily life. The samples were 63 persons. To survey people's visions along the area levels in 3 southern border provinces could be worked with people residing in the area, government officials, merchants as well as business owners-being Thai Buddhists. The closed end and questionnaire formats with 5 level measurement including the analysis using average and deviation values were designed for this study. The samples were 90 persons.

The results of research can summarize such as: 1) For the causes of the conflicts effected monks, most of the people's visions indicating causes from separatism process. The monks performed for food offering and had religious ceremony trips must be assassinated. When no more Buddhist in 3 southern border provinces, such land actually became Muslim state. 2) For the conflicts effected religious performances, most of the people's visions indicating the most of the religious ceremonies effected. The ceremony schedules adjusted from night to day time, for example, the Candle Light Ceremony in

order that Buddhists could join the performances safely. 3) For the trend of enhancing monk roles, most of the people's visions indicating actions of Buddhist spreading over schools, Buddhist communities for faith of the people. The monks can inspire teachers, students and Buddhists to come to the monasteries on Buddhist days and religious significant days.

The body of knowledge can reveal that Islamic leaders' visions indicating the monks, lacking in force, as victims of assassination caused from some Muslim's lost relatives acted by government officials and unfair cases concerned. It was to do the situation in order that the government recognized to be interested in justice. For the obviously well relations between Islamic and Buddhist religions, in a part of Buddhist enhancement, not only the training programs of Buddhist study for children and youth along the schools but also the Buddhist pioneer camps promoting activities along the monasteries in 3 southern border provinces should often be done by the monks in cooperation with the government.

Keywords: Conflict, Monk, Three southern border provinces

บทนำ

ปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากปัญหาหลายปัจจัย อาทิ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ผลประโยชน์ในพื้นที่ การศึกษา ภาษา นโยบายของรัฐบาล การประกาศใช้กฎหมายกฏอัยการศึก พระราชบัญญัติความมั่นคง เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ในปัจจุบัน แม้ว่ารัฐบาลจะใช้กำลังทหารและตำรวจใช้ในการดูแลความไม่สงบ และป้องกันการถูกทำร้ายให้กับประชาชน แต่ยังไม่สามารถหยุดยั้งความรุนแรงเหล่านี้ได้ ซึ่งในปัจจุบันมีการทำร้ายเจ้าหน้าที่ ลอบฆ่าทหาร ตำรวจ ครู พระภิกษุสงฆ์ที่ออกบิณฑบาต ตลอดจนจนประชาชนทั่วไปที่ปรากฏให้เห็นในสื่อที่ได้เสนอข่าวกันแทบทุกวัน ซึ่งการเกิดปัญหาความรุนแรงเหล่านี้ก็ส่งผลกระทบต่อประชาชน ภิกษุสงฆ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องอาศัยความระมัดระวังในการเดินทาง ซึ่งทำให้ทุกคนเกิดความไม่ไว้วางใจต่อกัน โดยเฉพาะคนที่มาจากพื้นที่อื่น ๆ ทำให้ทุกคนต้องใช้ชีวิตในกิจวัตรประจำวันด้วยความกลัว ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน และที่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบทางด้านจิตใจของคนในพื้นที่มากที่สุดคือการฆ่าพระภิกษุสงฆ์ที่ออกบิณฑบาต ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้ได้สร้างความเสียหายชาวไทยพุทธในพื้นที่ และพื้นที่อื่น ๆ เป็นอย่างมาก แม้ว่าเหตุการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเกิดความรุนแรงมาอย่างต่อเนื่อง แต่เหตุการณ์ที่สังหารและทำร้ายพระภิกษุเช่นนี้ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนเลย การกระทำเช่นนี้เสมือนจงใจทำลายขอบเขตทางวัฒนธรรมอันดีระหว่างคนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิม และกลายเป็นปัญหาความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาอิสลามซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจผิด มีความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนำมาสู่สาเหตุของความขัดแย้งที่กระทบ

ต่อพระสงฆ์ตั้งแต่ในอดีตมาถึงปัจจุบัน 1) ความแตกต่างทางด้านอัตลักษณ์ 2) นโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม 3) ขบวนการแบ่งแยกดินแดน และ 4) ความหวาดระแวงของคนมุสลิม (บัณขิต สะมะฮุน, 2547 : 2; วิมลพรรณ ปิตร์ชัย, 2550 : 3; พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์, 2551 : 7; ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี และ คนอื่น ๆ, 2551 : 2)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์
2. เพื่อศึกษาศาสนิกทางพุทธศาสนาที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ที่จะกระทบกับการประกอบกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์เพื่อมีความปลอดภัยในชีวิต
2. ทำให้ทราบความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบในประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ในด้านศาสนพิธี ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนวัตถุ และด้านศาสนธรรม ที่จะเป็นประโยชน์ในการเข้าร่วมในพิธีศาสนกิจของชาวไทยพุทธด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธา พร้อมทั้งให้ความสำคัญในการเข้าร่วมประกอบพิธีทางพุทธศาสนา
3. ทำให้ทราบแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ ในด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศาสนศึกษา ที่จะทำให้พระภิกษุสงฆ์มีขวัญกำลังใจในการประกอบศาสนกิจ พร้อมให้ความสำคัญในการส่งเสริม ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยั่งยืนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการศึกษาการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์กับปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการกำหนดเฉพาะวัดของชาวไทยพุทธในพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาทัศนคติ ความรู้สึกของชาวไทยพุทธ และพระภิกษุสงฆ์ในปัญหาความขัดแย้งในเรื่องขบวนการแบ่งแยกดินแดน ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ผลประโยชน์ในพื้นที่ และการศึกษาและภาษาความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อประเพณี วัฒนธรรมในด้านศาสนพิธี ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนวัตถุ และด้านศาสนธรรมรวม ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการศึกษาประชากรที่เป็นคนไทยพุทธ พระภิกษุสงฆ์ และผู้นำทางศาสนาอิสลาม จำนวน 63 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเฉพาะคนไทยพุทธ พระภิกษุสงฆ์ ผู้นำทางศาสนาอิสลาม ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญพบ จำนวน 90 คน ของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. ขอบเขตด้านเวลา

เป็นการศึกษาปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ และพระสงฆ์ ตั้งแต่ประกาศใช้นโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อมีการประกาศยกเลิกกฎหมายและศาสนาอิสลามในปี พ.ศ. 2487 จนมาถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาจากงานวิจัยของนักวิชาการ เอกสารทางราชการ ข้อมูลบันทึกของหน่วยงาน จารึกทางประวัติศาสตร์โดยการค้นหาเนื้อหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในด้านขบวนการแบ่งแยกดินแดน ด้านความแตกต่างทางด้านอัตลักษณ์ นโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และความหวาดระแวงของคนมุสลิม

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์พระภิกษุสงฆ์ ชาวไทยพุทธ และผู้นำศาสนาอิสลาม เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นคำถามปลายเปิด มีการจัดเตรียมชุดคำถามและวิธีการสัมภาษณ์อย่างยืดหยุ่น บรรยายภาพเป็นกันเองแบบการใช้ชีวิตประจำวัน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และยึดวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นหลัก (ชาย โพธิ์สิตา, 2552 : 167) ในประเด็นปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ และการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์

1.3 การสำรวจทัศนคติของประชาชน (Survey Research) โดยกระจายไปตามวัดในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากประชาชนในพื้นที่ที่เป็นคนไทยพุทธ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญพบ (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2552 : 15 และ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555 : 17) ในประเด็นเรื่องปัญหาความขัดแย้งที่กระทบกับพระสงฆ์ ผลกระทบต่อศาสนิกทางพระพุทธศาสนา และการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์

2. แหล่งข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้จากแหล่งข้อมูลที่เป็นแหล่งค้นคว้า เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

2.2 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบ ได้จากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์วารสาร ข่าวจากวิทยุโทรทัศน์ งานวิจัย เป็นต้น

2.3 แหล่งข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ ตอบแบบสอบถาม และการสังเกต ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในวัดและในหมู่บ้านที่มีลักษณะต่อไปนี้

2.3.1 วัดชาวไทยพุทธที่มีอายุการก่อตั้ง 10 ปีขึ้นไป ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดละ 3 วัด โดยแบ่งเป็นจังหวัดละ 3 อำเภอละ อำเภอละ 1 วัด รวมทั้งหมด 9 วัด

2.3.2 หมู่บ้านชาวไทยพุทธที่มีอายุการก่อตั้ง 10 ปีขึ้นไป ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวนจังหวัดละ 3 หมู่บ้าน โดยแบ่งเป็นจังหวัดละ 3 อำเภอละ อำเภอละ 1 หมู่บ้าน รวม 9 หมู่บ้าน

2.3.3 ประชาชนที่เป็นผู้นำทางศาสนาอิสลามที่มีบ้านอาศัยอยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป โดยมีตำแหน่งทางศาสนาไม่ต่ำกว่าโต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม หรือเป็นคณะกรรมการศาสนาอิสลามประจำจังหวัด โดยแบ่งเป็นจังหวัดละ 3 คน รวมทั้งหมด 9 คน

2.3.4 ประชาชนที่เป็นคนไทยพุทธที่มีบ้านอาศัยอยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป และมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวนจังหวัดละ 30 คน โดยแบ่งเป็นจังหวัดละ 3 อำเภอละ อำเภอละ 10 คน รวมทั้งหมด 90 คน

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บอกข้อมูลซึ่งใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

3.1 เป็นพระสงฆ์ฆราวาสระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ในแหล่งข้อมูลตามข้อ 2.3.1 จำนวนวัดละ 1 รูป รวม 9 วัด รวมทั้งหมด 9 รูป การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3.2 เป็นพระภิกษุ สามเณร ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ในแหล่งข้อมูลตามข้อ 2.3.1 จำนวนวัดละ 2 รูป รวม 9 วัด รวมทั้งหมด 18 รูป การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3.3 พุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในละแวกใกล้วัดที่เป็นแหล่งข้อมูลตามข้อ 2.3.2 และอาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวนหมู่บ้านละ 3 คน รวมทั้งหมด 27 คน การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3.4 เป็นผู้นำศาสนาอิสลามระดับตั้งแต่โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม หรือเป็นคณะกรรมการศาสนาอิสลามประจำจังหวัดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแหล่งข้อมูลตามข้อ 2.3.3 จำนวนจังหวัดละ 3 คน รวมทั้งหมด 9 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3.5 ประชาชนที่เป็นคนไทยพุทธที่มีบ้านอาศัยอยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นแหล่งข้อมูลตามข้อ 2.3.4 จำนวนจังหวัดละ 30 คน รวมทั้งหมด 90 คน การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญพบ เหตุผลเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงภัย และเพื่อความปลอดภัยของผู้วิจัยจึงเลือกวิธีนี้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์และความรุนแรงของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุ สามเณร วิธีการดำรงชีวิต การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนา การสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ แนวทางการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติศาสนกิจและการให้บริการด้านศาสนาแก่สังคม ปัญหา ข้อเสนอแนะ และความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐในการช่วยเหลือและ

สนับสนุนการปฏิบัติงานของพระภิกษุ สามเณรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ได้ผ่านการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการออกแบบเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เรียบร้อยแล้ว ดังนี้

4.1.1 ศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ)

4.1.2 รองศาสตราจารย์พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ)

4.1.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตรภักดิ์ศรี จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ)

4.2 เทปบันทึกเสียง

4.3 กล้องถ่ายรูปดิจิทัล

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สอบถาม และสังเกตเกี่ยวกับผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของพระภิกษุ สามเณร วิธีการดำรงชีวิต การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนา การสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ แนวทางในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงาน และการให้บริการด้านศาสนาแก่สังคมปัญหา ข้อเสนอแนะ และความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ในการช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของพระภิกษุ สามเณรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และเนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เสี่ยงอันตราย ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ช่วยนักวิจัยจากบุคคลที่มีภูมิสำเนา มีความคุ้นเคยในพื้นที่ และมีความรู้ด้านการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และสามารถสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ จำนวน 3 คน

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลในเชิงปริมาณ

จากการสำรวจทัศนคติของประชาชนจะนำข้อมูลมาพรรณนาความตามข้อเท็จจริง โดยผู้วิจัยได้ใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale 5 ระดับ ตามมาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert's Scale) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

จากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจะนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามข้อเท็จจริงในทิศทางเดียวกันในความคิดเห็นที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยนำข้อมูลในเชิงปริมาณมาบูรณาการสนับสนุนข้อมูลในเชิงคุณภาพ และจัดทำเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

สรุปผลวิจัย

1. สาเหตุความขัดแย้งที่กระทบกับพระสงฆ์ในความแตกต่างด้านอัตลักษณ์ นโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขบวนการแบ่งแยกดินแดน และความหวาดระแวงของคนมุสลิม

การอภิปรายผล

สาเหตุความขัดแย้งที่กระทบกับพระสงฆ์ ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เกิดจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน ต้องการทำร้ายและฆ่าพระสงฆ์เมื่อพระสงฆ์ออกไปบิณฑบาตและเดินทางไปทำศาสนกิจทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ศาสนาพุทธหมดไปจากพื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และหลังจากนั้นจะสถาปนาเป็นรัฐอิสลามขึ้นมาในพื้นที่แห่งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญา มะลูลิ้ม (2550 : บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่อง “ความไม่สงบในภาคใต้ตอนล่างของไทย : ภาพสะท้อนจากเพื่อนบ้าน และ OIC” พบว่า ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ตอนล่างของไทย ต้องรวมไปถึงองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ด้วยการนำเสนอรากเหง้าของปัญหา และพิจารณาถึงมาตรการที่จะป้องกันโศกนาฏกรรมอย่างเช่น กรือเซะ และตากใบในอนาคต ซึ่งเกิดจากกองกำลังด้านความมั่นคงจัดการกับปัญหาที่ผิดพลาด นอกจากนี้จะต้องยอมรับว่า ความขัดแย้งในภาคใต้ตอนล่างของไทยนั้นมิได้เป็นเรื่องของศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธ แต่เป็นการต่อสู้ในเรื่องของการ “แบ่งแยกดินแดน” เสียมากกว่า

2. ศาสนกิจทางพุทธศาสนาที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในด้านศาสนพิธี ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนวัตถุ และด้านศาสนธรรม

การอภิปรายผล

ศาสนกิจทางพุทธศาสนาที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เกิดผลกระทบทางศาสนพิธีมากที่สุด เพราะการประกอบศาสนพิธีทางศาสนาพุทธต้องเปลี่ยนเวลาไปหมดทุกด้าน อาทิ การเวียนเทียนต้องเปลี่ยนเวลากลางคืนเป็นเวลากลางวัน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของพุทธศาสนิกชนที่มาร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์ (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิถีชีวิตชาวไทยพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชาวไทยพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” ผลการวิจัยพบว่า ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการทำศาสนกิจของชาวไทยพุทธในด้านศาสนพิธี ชาวไทยพุทธไม่สามารถปฏิบัติศาสนพิธีตามประเพณีนิยมได้ตามปกติ เช่น การตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระ การเวียนเทียน เป็นต้น และชาวไทยพุทธเข้ามามีส่วนร่วมน้อย

3. แนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการปกครอง ด้านการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการในทางพระพุทธศาสนา

การอภิปรายผล

แนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรส่งเสริมพระสงฆ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยให้พระสงฆ์ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามโรงเรียนและแหล่งชุมชนชาวพุทธ ทั้งนี้เพื่อสร้างความศรัทธาให้กับประชาชน และให้พระสงฆ์เชิญชวนครู นักเรียน นักศึกษา และคนไทยชาวพุทธเข้ามารับฟังธรรมในวัดทุกวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โคจิ โนสุ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลา” โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดที่ตั้งในจังหวัดสงขลา จำนวน 170 รูป ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการเผยแผ่ธรรมะพระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดได้แก่ การจัดพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนาในวัด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม (2541 : บทคัดย่อ)

ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสูงมากในด้านการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อพัฒนาจิตใจประชาชน ออกเยี่ยมประชาชน และนำประชาชนพัฒนาท้องถิ่น วัด และโรงเรียน และเข้าร่วมในวันสำคัญทางศาสนา

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบ

กลุ่มผู้นำศาสนาอิสลามมีความคิดเห็นว่า สาเหตุที่พระสงฆ์ถูกฆ่าตายมาจากคนมุสลิมบางคนที่สูงส่งเสียชาติพี่น้องเนื่องจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยพวกเขาไม่ได้รับความเป็นธรรมในทางคดีความ จึงหาโอกาสทำร้าย และฆ่าพระสงฆ์ที่เป็นรูปอ่อนแอกว่าและไม่มีอาวุธ เพื่อสร้างสถานการณ์ให้ภาครัฐมีความสนใจในเรื่องความยุติธรรม สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธนั้นยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และแนวทางส่งเสริมพระพุทธรูปศาสนานั้นควรให้พระสงฆ์ร่วมมือกับภาครัฐเปิดหลักสูตรอบรมการศึกษาทางพระพุทธศาสนาให้กับเด็กและเยาวชนตามโรงเรียนต่าง ๆ และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมาเข้าค่ายอาสาพระพุทธศาสนาในวัดของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. พระสงฆ์ควรออกไปบิณฑบาตตามปกติและไม่ควรมีชุดทหารให้การคุ้มครองเพราะอาจจะตกเป็นเป้าในการถูกทำร้ายของขบวนการแบ่งแยกดินแดน
2. พระสงฆ์ควรไปเผยแผ่ตามโรงเรียนและแหล่งชุมชนชาวพุทธทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ เพื่อสร้างความศรัทธาให้กับประชาชน
3. พระสงฆ์ควรออกไปชักชวนครู นักเรียน นักศึกษา และคนไทยชาวพุทธให้มารับฟังธรรม ในทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
4. พระสงฆ์ควรร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมการศึกษา อบรม สัมมนาในหลักธรรมพระพุทธศาสนาตามโรงเรียนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
5. พระสงฆ์ควรร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนชาวพุทธ ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดร้างให้พระสงฆ์สามารถจำพรรษาอยู่ได้โดยการให้พระสงฆ์จากพื้นที่อื่น ๆ มาจำพรรษา และให้หน่วยงานทางราชการรักษาความปลอดภัยให้กับพระสงฆ์

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตและการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาพุทธของพระสงฆ์ในปัจจุบัน
2. ควรศึกษาเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจทางพระพุทธศาสนาและการไปเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของคนไทยชาวพุทธในปัจจุบัน
3. หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้คนไทยชาวพุทธเข้าบวชเรียนตามประเพณีทางศาสนาพุทธและส่งเสริมให้มีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน
4. หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญในการเข้าไปบูรณปฏิสังขรณ์วัดร้างให้พระสงฆ์สามารถจำพรรษาอยู่ได้

5. กระทรวงศึกษาธิการควรเปิดหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนตามแหล่งชุมชนชาวพุทธในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่เสมอ

รายการอ้างอิง

- โคจิ โนสุ. (2541). *บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา. สงขลา.
- จรัญ มะลูลีน. (2550). *ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจียมพงษ์ วงษ์ธรรม. (2541). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (ปรับปรุงพิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งการพิมพ์.
- บัณฑิต สมะอุน. (2547). *พหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษา ปอเนาะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์. (2551). *การศึกษาวิถีชีวิตชาวไทยพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชาวไทยพุทธอำเภอโคกโพธิ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มติชน.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2552). *การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง : ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี และ คนอื่น ๆ. (2550). *ยุทธศาสตร์สันติวิธีภาคประชาชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องสร้างรัฐแห่งความยุติธรรมและสันติให้ได้*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- วิมลพรรณ ปัตถวิชัย. (2550). *เอกกษัตริย์ใต้รัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพฯ (1984).